บทที่ 7

แนวทางการสืบทอดลำพวนของชาวไทยพวนอำเภอบ้านหมี่

การวิจัยเรื่อง ลำพวน: การวิเคราะห์การสื่อสารกับสืบทอดอัตลักษณ์ของชาวไทยพวนอำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี ผู้วิจัยได้ศึกษาถึงสถานภาพของลำพวน ในอำเภอบ้านหมี่ตามองค์ประกอบต่างๆ ทั้งในด้านหมอลำและหมอแคน รูปแบบและเนื้อหา โอกาสและสถานที่แสดง ตลอดจนผู้ชมทั้งรุ่นเก่าและใหม่ ซึ่งพบว่าสถานภาพของลำพวน อำเภอบ้านหมี่ อยู่ในสภาพที่กำลังอ่อนแอ องค์ประกอบในด้านต่างๆ อยู่ในจุดที่อิ่มตัวและถดถอยจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องหาแนวทางในการผลิตซ้ำเพื่อสืบทอด วัฒนธรรมที่เป็นนันทนาการเพียงอย่างเดียวของชาวไทยพวนมาตั้งแต่ในอดีต ซึ่งลำพวนจะเป็นสัญญาณหนึ่งที่บ่งบอกถึงอัตลักษณ์และการดำรงอยู่ของชาวไทยพวนในสังคมไทย ทั้งนี้ จากการวิจัยในบทที่ 4 – 6 ผู้วิจัยขอเสนอแนวทางในการสืบทอดลำพวน จากมุมมองของผู้เกี่ยวข้องและเจ้าของวัฒนธรรมซึ่งเป็นชาวไทยพวนตามองค์ประกอบด้านต่างๆ ดังนี้

1. การสืบทอดหมอลำพวน และหมอแคนพวน
2. การสืบทอดและการประยุกต์ด้านรูปแบบและเนื้อหา
3. การสืบทอดและการเพิ่มช่องทางผ่านพิธีกรรมและโอกาสในการแสดง
4. การสืบทอดกลุ่มผู้รับสาร หรือผู้ชม ผู้ฟังลำพวน
5. การสืบทอดบทบาทหน้าที่ของลำพวน
6. การใช้แรงเสริมจากภายนอก

1. แนวทางการสืบทอดหมอลำพวน และหมอแคนพวน

ในการขับลำพวนนั้น หมอลำและหมอแคนถือเป็นองค์ประกอบแรกของกระบวนการสื่อสาร ซึ่งมีความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง เนื่องจากหมอลำและหมอแคนจะเป็นผู้ผลิตและสร้างเนื้อหาสารเพื่อส่งไปยังผู้รับสาร หรือผู้ชม ผู้ดู ซึ่งจากการศึกษาสถานะภาพของลำพวน อำเภอบ้านหมี่ในบทที่ 5 พบว่าสถานภาพของหมอลำและหมอแคนอยู่ในสภาพหดตัว จนถึงขั้นเกือบสูญหาย เนื่องจากพบว่าหมอลำอาชีพในอำเภอบ้านหมี่นั้น ในปัจจุบันมีเพียงคนเดียว (แม่สมบท ศรีสุพรรณ) และหมอแคนอาชีพก็มีสภาพไม่แตกต่างกันคือเหลือเพียงคนเดียว (พ่อโพธิ์ อันทะไชย) เท่านั้น ส่วนหมอลำสมัครเล่นซึ่งยังพอมีอยู่บ้างประจำหมู่บ้านละ 1 -2 คน ภายใต้สถานการณ์

เช่นนี้ การสูญหายไปของหมอลำพวนและหมอแคนพวนจึงมีโอกาสเกิดขึ้นได้มาก ดังนั้นจึงจำเป็นต้องหาแนวทางในการสืบทอดหมอลำพวน ตามคำให้การสัมภาษณ์ของหมอลำพวน ดังนี้

> ไม่มีคนมาเรียนอยากให้คนมาเรียนด้วยอยากให้มีประวัติสืบไว้. . .ไปจ้างหลานสาวมันร้องเพลงเก่งจะไปจ้างมันมาเรียน แต่ไม่เอา จะไปลำพวนได้ยังไงพูดก็เป็นไทยแล้วโอ่ ไม่ขึ้น ลำพวนนี่เค้า โอ่ โอ้ โอ้ น้อ แต่หลานก็ไม่ร้อง ไม่เอา. . . ยายไปอัดใส่แผ่นซีดีไว้เปิดในรายการวิทยุชุมชนคนพวน เปิดให้ชาวบ้านฟัง ไม่หวงเปิดให้พี่น้องเราฟัง. . . ทุกวันนี้ก็ยังมีคนอยากฟังเราอยู่ ผู้เฒ่า ผู้แก่ แต่ไม่มีคนเรียน คนฝึก เค้าก็อยากฟังอยู่ก็มีแต่คนแก่อย่างเรา คนหนุ่มคนสาวไม่ค่อยฟัง ผู้ชอบก็มี ไปลำแถวบ้านกล้วยคนหนุ่ม คนสาวก็มาฟังเป็นบางคน คนที่ฟังรู้เรื่องก็ชอบใจ สมัยใหม่ไม่มีคนพูดพวนฟังรู้เรื่องแต่พูดไม่ได้ ไม่มีเพื่อนจะพูด เดี๋ยวนี้เด็กไม่เอาถ้ามีคนจะเรียนก็ยินดีจะสอนอยากให้มีคนมาฝึกไว้ เดี๋ยวนี้ความจำยายยังดีอยู่ แต่ถ้าต่อไปแล้วก็บอกคำลำไม่ได้พูดหลงไปทั่ว (สมบท ศรีสุพรรณ, สัมภาษณ์, 21 กุมภาพันธ์ 2551)

จากการสัมภาษณ์แม่สมบท ศรีสุพรรณ ถึงการสืบทอดผู้ที่จะเป็นหมอลำพวนในอนาคต สรุปได้ว่า ยินดีจะสอนการขับลำพวนให้ผู้ที่สนใจจะเป็นหมอลำพวน แต่ปัญหาอยู่ที่เด็กและเยาวชนไทยพวน ในปัจจุบันไม่ค่อยให้ความสนใจลำพวนนัก สำหรับหมอแคนพวนพวนได้กล่าวถึงแนวทางในการสืบทอดหมอแคนพวน ดังนี้

> คิดดูแล้วคงยากเหมือนกันเพราะเด็กรุ่นนี้ไม่เหมือนแต่ก่อนมีแต่เรียน เลิกเรียนก็เรียนพิเศษ แต่เค้าก็สนอยากให้เค้าป่าแคนแต่เป่ายาก มีคนอยากสืบทอดแต่เป่าไม่เป็นเพราะว่ายาก มีลูกเปรี้ยว ลูกหวาน ตัวโน๊ตมีแต่เรามองไม่เห็นหรอก ต้องจำนิ้วเอาเสียงสูงเสียงต่ำ ต้องจำนิ้วเอา สอนหลานเป่า ก็พอเป่าได้ ต้องเป่านำก่อน อยากจะฝึกเด็กที่มีอยู่ให้รักษาประเพณีพวนเอาไว้เด็กไม่ค่อยพูดพวนเด็กพูดไทย (โพธิ์ อันทะไชย, สัมภาษณ์, 9 มีนาคม 2551)

จากการสัมภาษณ์พ่อโพธิ์ อันทะไชย ถึงการสืบทอดผู้ที่จะเป็นหมอลำพวนในอนาคต สรุปได้ว่า มีความเป็นไปได้น้อยมากสำหรับการสร้างหมอแคนรุ่นใหม่ เนื่องจากมีความยากในการเป่าและเด็กสมัยนี้มีกิจกรรมอย่างอื่นที่ต้องทำเช่นการเรียนหนังสือ สำหรับผู้นำชุมชนไทยพวนได้กล่าวถึงแนวทางการสืบทอดหมอลำพวนและหมอแคนพวนไว้ ดังนี้

> ทางสภาวัฒนธรรมพยายามจะส่งเสริม มีแรงจูงใจให้กับเด็ก เยาวชน ว่าใครเป่าแคนพอรู้เรื่องหน่อยจะให้รางวัล แต่ไม่ค่อยมี เมื่อสิบปีที่แล้ว เป็นประธานชมรมไทยพวนบ้านหมี่ ไปคุยกับผู้บริหารโรงเรียนใน อ.บ้านหมี่ ประมาณ 8 – 9 โรงเรียน และอัดเทป

> ลำพวนให้ไปแล้วขอความร่วมมือกับผู้บริหารโรงเรียนให้ฝึกหัดเด็ก สัก 1 – 2 เดือน อย่างช่วงกำฟ้า และเชิญชวนมาประกวดแข่งขันกัน ให้รางวัล ซึ่งทำได้ระยะหนึ่ง พอหมดวาระคนอื่นจึงไม่มีใครทำต่อ ผู้บริหารโรงเรียนบางคนสนใจแต่บางคนไม่สนใจ ถือเป็นภาระตอนนี้จึงเงียบไปตอนนี้ไม่มีแล้ว (สมคิด จูมทอง, สัมภาษณ์, 9 กุมภาพันธ์ 2551)

จากการสัมภาษณ์อาจารย์สมคิด จูมทอง ถึงการสืบทอดผู้ที่จะเป็นหมอลำพวนในอนาคต สรุปได้ว่า เคยมีการใช้โรงเรียนเป็นกลไกหนึ่งในการสืบทอดและสร้างแรงจูงใจให้เด็กไทยพวนได้ฝึกขับลำพวนในโรงเรียน แล้วนำมาประกวด แข่งขันกัน แต่ทำได้ระยะหนึ่งเท่านั้น เนื่องจากขาดการสานต่อ ประกอบกับผู้บริหารสถานศึกษายังให้ความสำคัญต่อการสืบทอดลำพวนไม่มากนัก สำหรับผู้นำชุมชนไทยพวนอีกท่านหนึ่งได้กล่าวว่า “โรงเรียนต่างๆ ชมรมไทยพวนเคยมีจัดการประกวดส่งเสริมให้เด็กนักเรียน พอหมดเทศกาลก็ไม่มีการสืบต่อเนื่อง เพราะการปลูกฝังในเรื่องนี้ไม่มีแม้กระทั่งภาษาที่จะสอนให้เด็กพูด เด็กรุ่นใหม่ไม่สนใจ” (ชินบัญช์ สุคันธวิภัติ, สัมภาษณ์, 21 กุมภาพันธ์ 2551)

จากการสัมภาษณ์อาจารย์ชินบัญช์ สุคันธวิภัติ ถึงการสืบทอดผู้ที่จะเป็นหมอลำพวนในอนาคต สรุปได้ว่า เคยมีการร่วมมือระหว่างโรงเรียนและชมรมไทยพวนส่งเสริมการประกวดลำพวนของเด็กนักเรียน แต่ต้องยุติลงเพราะขาดการปลูกฝัง อีกทั้งเด็กรุ่นใหม่ไม่พูดภาษาพวน ส่วนผู้นำชุมชนอีกท่านหนึ่งได้กล่าวถึงในประเด็นเดียวกันไว้ ดังนี้

> คนในชุมชนไม่ค่อยมีโอกาสได้มาเรียน เพราะเค้าไม่มีโอกาสจะได้ไปแสดงไม่มีโอกาสนำเสนอ ถ้ามีงานแต่งงานบวชงานศพ แล้วจะให้เค้าเอาลำพวนไปแสดงมันยาก เพราะคนรุ่นหลังเปลี่ยนไปเยอะ ตั้งแต่ปู่ย่าตายาย แม้แต่การสอนลูกให้พูดพวนน้อยมาก ยังสงสัยว่าต่อไปเด็กจะพูดพวนได้หรือเปล่า. . .ครูที่สำคัญที่สุดคือคนเลี้ยง ปู่ย่าตายาย. . .ถ้าจะให้เอาหลักสูตรเข้าไปในโรงเรียน มันไม่ได้เพราะหลักสูตรตรงนี้ไปสอบไม่ได้ เป็นการที่เราต้องรักษาของเราไว้เอง (วินัย ปิดทองคำ, สัมภาษณ์, 19 พฤษภาคม 2551)

จากการสัมภาษณ์คุณวินัย ปิดทองคำ ถึงการสืบทอดผู้ที่จะเป็นหมอลำพวนในอนาคต สรุปได้ว่า คนในชุมชนไม่ค่อยมีโอกาสได้เรียนหรือฝึกลำพวนเนื่องจากไม่มีโอกาสในการแสดง และสำหรับเด็ก เยาวชนนั้นปัจจุบันพูดภาษาพวนได้น้อยคนมาก ซึ่งเป็นหน้าที่ของคนในครอบครัวที่ต้องปลูกฝังเรื่องนี้ ไม่ใช่โรงเรียน สำหรับเยาวชนไทยพวนได้กล่าวถึงการสืบทอดผู้เป็นหมอลำพวนไว้ดังนี้

> คนพวนไม่ปลูกฝังลูกหลานให้พูดภาษาพวนกัน เดี๋ยวนี้ไปโรงเรียนก็พูดไทย กลับมาบ้านก็พูดไทยอีก เดี๋ยวนี้ยิ่งมีอย่างอื่นน่าสนใจกว่าลำพวน ยิ่งทำให้เด็กพวนไม่สนใจลำพวนเลย ผมว่ามันอยู่ที่ครอบครัวต้องปลูกฝังตั้งแต่เด็กๆ ความจริงยังมีเพื่อนๆ รุ่นผมที่ลำพวนได้อยู่อีก 6-7 คน แต่อยู่คนละหมู่บ้านกัน บางคนก็เข้ามาเรียนกรุงเทพแล้ว เค้าก็ลำพวนได้ดีเก่ง มีงานอะไรก็ขึ้นลำ แต่ในอำเภอบ้านหมี่นี่มีผมคนเดียวที่ไปขึ้นอ้อ ยกครูกับหมอลำสมบท คนอื่นๆ ก็ฝึกร้องกันเองไม่ได้ไปเอาอ้อ
> (วรรณศิริ ศิริพันธุ์, สัมภาษณ์, 31 พฤษภาคม 2551)

จากการสัมภาษณ์นายวรรณศิริ ศิริพันธุ์ ซึ่งเป็นเยาวชนไทยพวน อำเภอบ้านหมี่ ถึงการสืบทอดผู้ที่จะเป็นหมอลำพวนในอนาคต สรุปได้ว่า ในเบื้องต้นต้องเกิดจากการปลูกฝังของครอบครัวให้เด็กพูดภาษาพวนได้เสียก่อน นอกจากวรรณศิริ แล้วยังมีเยาวชน และกลุ่มวัยรุ่นในอำเภอบ้านหมี่ ที่สามารถขับลำพวนได้อีกประมาณ 7-8 คน แสดงให้เห็นว่าในสังคมเยาวชนไทยพวนในอำเภอบ้านหมี่ ยังพอมีเยาวชนที่สนใจการขับลำพวนและพร้อมจะสืบทอดต่อไป

ดังนั้น สามารถสรุปได้ว่า การสืบทอดหมอลำพวน และหมอแคนพวน ในการขับลำพวนนั้น มีความยากลำบากพอสมควร และที่ผ่านมามีความพยายามที่จะจัดกิจกรรมต่างๆ ผ่านระบบโรงเรียนเพื่อสร้างความสนใจลำพวนให้กับเด็กๆ แต่ประสบปัญหาด้านการสนับสนุน จึงทำให้ขาดความต่อเนื่อง เนื่องจากการสืบทอดศิลปินต้องอาศัยเวลาในการบ่มเพาะนาน ประกอบกับปัญหาเรื่องการใช้ภาษาไทยพวน ของเด็กและเยาวชนในปัจจุบัน ทั้งด้านทักษะการฟังและการพูด ซึ่งต้องอาศัยครอบครัวเป็นพื้นฐานสำคัญในการปลูกฝังเรื่องนี้ ตลอดจนการขาดโอกาสหรือช่องทางในการสร้างศิลปินรุ่นใหม่

2. แนวทางการสืบทอดและการประยุกต์ด้านรูปแบบและเนื้อหา

เนื้อหาในการลำพวนเป็นองค์ประกอบที่ช่วยถ่ายทอดคุณค่าและความหมายของลำพวน ซึ่งพบว่ามีเนื้อหาปรากฏอยู่ในลำพวนแบ่งออกเป็น 2 ประเภทใหญ่ๆ คือ ลำพื้นหรือลำเรื่อง และลำด้น ซึ่งเนื้อหาของลำพวนประเภทลำเรื่องนั้น มีขนบธรรมเนียมในการขับมาตั้งแต่ในอดีตจนถึงปัจจุบันที่ไม่เปลี่ยนแปลง เนื่องจากนำมาจากนิทานพื้นบ้าน หรือตำนานที่ถูกเล่าสืบต่อกันมา ส่วนเนื้อหาที่ใช้ในการลำประเภทลำด้นนั้น มีการปรับไปตามบริบทของงานพิธีหรือโอกาสที่ใช้แสดง แต่นั้นเป็นลักษณะของการลำพวนในอดีตที่ยังคงได้รับความนิยมอยู่ แต่ในปัจจุบันสถานะภาพของลำพวนไม่ได้เข้มแข็งเหมือนเมื่อก่อน และสภาพสังคมปัจจุบันที่เปลี่ยนแปลงไป

ดังนั้น เนื้อหาและรูปแบบดั้งเดิมของลำพวนจึงต้องมีความเหมาะสมกับปัจจุบัน ดังนั้นจึงจำเป็นต้องหาแนวทางในการสืบทอดต่อไป ตามคำให้การสัมภาษณ์ของหมอลำพวน ดังนี้

> แต่งชุดงามๆ สวยๆ ได้ก็ดี นั่งลำได้ ยืนได้ ก็เป็นลำพวนฟ้อน มีฟ้อนนะแต่ก่อนฟ้อนเหมือนเราลำกลอง ยายยังเคนไปลำพวนฟ้อนที่บ้านกล้วย แต่ไม่ค่อยฟ้อนกันฟ้อนช้าๆ ตามทำนองแคน สมันยายเป็นเด็กน้อยก็มีลำพวนฟ้อน เคยเห็นอยู่ เลยจำจังหวะได้ เอามาฟ้อนอยู่ ไม่ยาก แต่มันไม่ไวเหมือนหมอลำลาว…และต้องใช้ภาษาพวนเท่านั้น" (สมบท ศรีสุพรรณ, สัมภาษณ์, 21 กุมภาพันธ์ 2551)

จากการสัมภาษณ์แม่สมบท ศรีสุพรรณ ถึงการสืบทอดและประยุกต์เนื้อหาหรือรูปแบบของลำพวนให้เหมาะสมกับปัจจุบัน สรุปได้ว่า สามารถปรับรูปแบบจากการนั่งหรือยืนลำตามที่เห็นโดยปกติ เป็นการฟ้อนรูปแบบลำพวนฟ้อนได้ด้วย นอกจากนี้ยังสามารถแต่งกายให้สวยงามกว่ารูปแบบดั้งเดิมได้อีกด้วย แต่ต้องยังคงเอกลักษณ์ของภาษาพวนไว้ด้วย สำหรับผู้นำชุมชนไทยพวนได้กล่าวถึงการสืบทอดและประยุกต์เนื้อหาหรือรูปแบบของลำพวนไว้ ดังนี้

> คิดจะทำลำพวนเป็นลิเกลำพวน ปรึกษากับหมอลำกุหลาบ ศรีขันธ์ ตอนนี้ย้ายไปอยู่ที่เพชรบูรณ์ คิดแล้วซึ่งจะมีรูปแบบเหมือนลิเกลาว แต่แล้วก็ไปไม่รอด ลีลาการลำไม่เหมือนกัน หรือถ้าเอาเหตุการณ์ เรื่องปัจจุบันมาเป็นวัตถุประสงค์ในการลำก็อาจได้รับความสนใจมากขึ้น น่าจะทำได้ไม่จำกัด รูปแบบเดิมที่คงไว้คือ ลีลา ท่วงทำนอง เนื้อหาสามารถเปลี่ยนได้ เรื่องการแต่งกายไม่จำกัด ตอนที่คิดทำลิเกพวนก็ต้องมีพระเอก ตัวนางเอก ตัวตลก การแต่งกายต้องมีการแต่งกายตามบทตามเรื่องเป็นลิเกพวนทำนองหมอลำ สิ่งที่อยากให้คงไว้เป็นทำนองในการร้อง(สมคิด จูมทอง, สัมภาษณ์, 9 กุมภาพันธ์ 2551)

จากการสัมภาษณ์อาจารย์สมคิด จูมทอง ถึงการสืบทอดและประยุกต์เนื้อหาหรือรูปแบบของลำพวนให้เหมาะสมกับปัจจุบัน สรุปได้ว่า เคยมีการปรับรูปแบบให้คล้ายคลึงกับลิเกลาวแต่ไม่สามารถทำได้เนื่องจากลีลาการลำพวนแตกต่างจากลิเกลาว แต่ถ้าหาต้องประยุกต์รูปแบบก็สามารถทำได้แต่ต้องยังคงไว้ถึงทำนองในการขับลำพวน ส่วนผู้นำชุมชนไทยพวนอีกท่านหนึ่งได้กล่าวไว้ว่า "ทำไม่ได้ เพราะบททำนองเป็นเอกลักษณ์เฉพาะทำนองพวนอย่างเดียว จะปรับอย่างไร จะปรับแบบลิเกลาวก็ทำไม่ได้. . .แต่ก็ไม่แน่" (ชินบัญชร์ สุคันธวิภัติ, สัมภาษณ์, 21 กุมภาพันธ์2551)

จากการสัมภาษณ์อาจารย์ชินบัญช์ สุคันธวิภัติ ถึงการสืบทอดและประยุกต์เนื้อหาหรือรูปแบบของลำพวนให้เหมาะสมกับปัจจุบัน สรุปได้ว่า ไม่สามารถทำได้ในขณะนี้ เพราะลำพวนมีเอกลักษณ์เฉพาะ สำหรับเยาวชนชาวไทยพวนนั้นได้กล่าวถึงการสืบทอดและประยุกต์เนื้อหาหรือรูปแบบของการขับลำพวนไว้ดังนี้

> สนุกนะผมว่าลำพวนนี่สนุกถ้าคนฟังรู้เรื่องและเข้าใจความหมาย เพราะเหมือนกับการเล่านิทานฟังเรื่องราวต่างๆ ที่หมอลำเค้าเล่า มีเสียงแคน มันเพลินแต่ถ้าคนฟังไม่รู้เรื่อง ก็ไม่เข้าใจ มันเลยไม่สนุก. . .ถ้าจะให้ปรับรูปแบบลำพวนเป็นอย่างอื่น ผมว่ามันทำไม่ได้มันไม่ใช่เพราะลำพวนนี่มันเป็นลักษณะเฉพาะ ถ้าร้องให้เร็วขึ้น มีเครื่องดนตรีอื่นๆ ประกอบ นอกจากแคนผมว่าไม่เวิร์ค ต้องแคนเท่านั้นแต่ถ้าเป็นแคนจากเครื่องอิเล็กทรอนิกส์ผมรู้เหมือนกันว่ายังไม่เคย แต่ถ้าพอจะทำได้ก็คงให้ลำเป็นละครมีตัวแสดง แทนที่หมอลำจะลำคนเดียว อาจจะมีการแสดงประกอบเล่นเป็นละครไปด้วยตามเนื้อหาที่หมอลำประกอบกันไปคงพอได้มั้งครับ (วรรณศิริ ศิริพันธุ์, สัมภาษณ์, 31 พฤษภาคม 2551)

จากการสัมภาษณ์นายวรรณศิริ ศิริพันธุ์ ซึ่งเป็นเยาวชนชาวไทยพวน อำเภอบ้านหมี่ ถึงการสืบทอดและประยุกต์เนื้อหาหรือรูปแบบของลำพวนให้เหมาะสมกับปัจจุบัน สรุปได้ว่า ลำพวนแบบเดิมมีความสนุกสนานอยู่แล้วถ้าคนฟังเข้าใจ และถ้าจะให้ปรับรูปแบบไปเป็นอย่างอื่นไม่น่าจะทำได้เพราะลำพวนมีลักษณะเฉพาะ แต่ถ้าจะให้มีการแสดงเป็นละครประกอบได้ด้วยเพื่อสร้างความเข้าใจให้ชัดเจนขึ้นก็อาจมีความเป็นไปได้

ดังนั้น สามารถสรุปได้ว่าการสืบทอดและการประยุกต์ด้านรูปแบบและเนื้อหาของลำพวนนั้น ยังไม่เกิดทางออกของความเป็นไปได้ที่จะปรับเปลี่ยนหรือประยุกต์การขับลำพวนให้เป็นลักษณะใด เนื่องจากรูปแบบของลำพวนนั้นมีลักษณะเฉพาะที่แสดงถึงอัตลักษณ์ของชาวไทยพวน และหากปรับเปลี่ยนไปเป็นอย่างอื่นแล้วอาจทำให้ไม่สะท้อนถึงความเป็นลำพวนของชาวไทยพวนได้อย่างเหมาะสม โดยเฉพาะภาษา ลีลา และท่วงทำนอง เป็นอัตลักษณ์ของชาวไทยพวนอันโดดเด่น แต่หากเป็นการปรับประยุกต์ลำพวนในเรื่องของการแต่งกายให้สวยงามและลักษณะการนำเสนอที่มีการฟ้อนประกอบการลำนั้นเห็นว่าสามารถทำได้ แต่ปัจจุบันยังไม่เคยประยุกต์ลำพวนให้เป็นไปตามลักษณะดังกล่าวมาก่อน

3. แนวทางการสืบทอดและการเพิ่มช่องทางผ่านพิธีกรรมและโอกาสในการแสดง

ในปัจจุบันงานพิธีต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นงานบวช งานแต่งงาน งานศพ หรืองานบุญต่างๆ ของชาวไทยพวนยังคงได้รับการปฏิบัติและสืบทอดกันต่อมา แต่กลับพบว่าภายในงานเหล่านั้น**กลับไม่พบการแสดงลำพวนดังเช่นแต่ก่อน แสดงให้เห็นว่าพื้นที่ โอกาส หรือช่องทางในการสื่อสาร**ของลำพวนยังคงมีอยู่เช่นเดิม เพียงแต่ไม่เปิดโอกาสให้ลำพวนได้เข้าไปทำหน้าที่ในพื้นที่ดังกล่าวภายใต้บริบทของสังคมไทยพวนในปัจจุบัน ดังนั้น การหาแนวทางในการสืบทอดและการเพิ่มช่องทางผ่านพิธีกรรมและโอกาสที่ยังคงมีอยู่เช่นเดิม เพียงแต่ลำพวนไม่ได้มีบทบาทบนพื้นที่ดังกล่าวแล้วในปัจจุบัน ซึ่งจึงจำเป็นต้องหาแนวทางในการรื้อฟื้นบทบาทของลำพวนในพื้นที่เดิมหรือสร้างพื้นที่ใหม่ต่อไป ตามคำให้การสัมภาษณ์ของหมอลำพวน ดังนี้

> ไปลำห้างพาต้า มีชมรมไทยพวนไปทุกปี หมอลำมาตั้ง 17 – 18 จังหวัด มีหมอลำปราจีน หมอลำหาดเสี้ยว หมอลำสิงห์บุรี มาหลายบ้านมาลำแข่งมาประกวดกัน แต่ละที่ลำต่างกันลำไม่เหมือนบ้านพวนของเรา. . .ยายไปอัดใส่แผ่นซีดีไว้เปิดในรายการวิทยุชุมชนคนพวน เปิดให้ชาวบ้านฟัง ไม่หวงเปิดให้พี่น้องเราฟัง แต่ก่อนเคยไปลำบ้านทรายไปลำในห้องอัด แต่ก่อนอัดขาย ขายดีมากม้วนละร้อย อัดเองด้วย ซื้อเครื่องเทปมาอัดเองเอาหมอแคนมาลำที่บ้าน คนนิยมฟังคนแก่แต่ก่อนบ้านเค้าไม่มีหมอลำยายขายเทปนับไม่ถ้วน (สมบท ศรีสุพรรณ, สัมภาษณ์, 21 กุมภาพันธ์ 2551)

จากการสัมภาษณ์สมบท ศรีสุพรรณ ถึงการเพิ่มช่องทางผ่านพิธีกรรมและโอกาสในการแสดง สรุปได้ว่า พื้นที่และโอกาสในการแสดงลำพวนนั้นไม่ได้อยู่แต่เพียงในพิธีกรรมทางศาสนาและวัฒนธรรมเท่านั้น แต่การขับลำพวนยังถูกจัดให้มีการแสดงในงานรวมตัวกันในลักษณะชมรมในพื้นที่ของศูนย์การค้า และนอกจากนี้แล้วยังถูกผลิตให้อยู่ในรูปแบบเทปคาสเซต และเผยแพร่ในรายการวิทยุชุมชนอีกด้วย สำหรับ ผู้นำชุมชนไทยพวน ได้กล่าวถึงการเพิ่มช่องทางหรือโอกาสในการแสดงไว้ ดังนี้

> หมอลำสมบท ตอนนี้ถูกยึดผลงาน มีบางคนคิดว่าจะสงวนลิขสิทธิ์ ที่ทำเป็นแผ่นซีดีแล้วและถือเป็นลิขสิทธิ์ ที่จริงคิดว่าไม่ถูก น่าจะเผยแพร่เพราะเป็นภูมิปัญญาชาวบ้าน ซึ่งไม่ใช่คนอื่นเป็นลูกหลานคนพวนที่คิดคนละแบบกัน วัฒนธรรมพื้นบ้านถ้ายิ่งมีลิขสิทธิ์ก็จะยิ่งหายไป ครั้งหนึ่งชมรมไทยพวนที่กรุงเทพ นำลำพวนออกรายการวิทยุ ต้องการจะเก็บลำพวนของแต่ละจังหวัด และหาผู้สนับสนุนในการเผยแพร่แต่ติดปัญหาเรื่องลิขสิทธิ์ (สมคิด จูมทอง, สัมภาษณ์, 9 กุมภาพันธ์ 2551)

จากการสัมภาษณ์อาจารย์สมคิด จูมทอง ถึงการสืบทอดและการเพิ่มช่องทางผ่านพิธีกรรมและโอกาสในการแสดงลำพวน สรุปได้ว่า เคยมีความพยายามที่จะสร้างพื้นที่และโอกาสในการแสดงลำพวนขึ้นใหม่ โดยไม่ต้องผ่านพิธีกรรมทางศาสนาหรือประเพณี ด้วยการผลิตซ้ำในรูปแบบของซีดี และเผยแพร่ทางสถานีวิทยุ แต่กลับประสบปัญหาเรื่องลิขสิทธิ์ ซึ่งเป็นผลมาจากความคิดเห็นของชาวไทยพวนที่มีมุมมองแตกต่างกัน สำหรับผู้นำชุมชนไทยพวนอีกท่านหนึ่งได้กล่าวถึงการเพิ่มช่องทางและโอกาสในการแสดงลำพวน ดังนี้

> ลำพวนที่จังหวัดอื่นก็อยู่ในสถานการณ์เดียวกัน ไม่มีการสืบทอดไม่มีการฟื้นฟู คนสืบทอดเหลือน้อย เวลามีเทศกาลมีงานถึงจะนึกถึง จะหาคนที่มีความสามารถมาเดี๋ยวนี้กลายเป็นว่าเปิดได้แต่เทป เอาซีดีมาเปิด จ้างหมอลำที่มีความสามารถก็อัดใส่ลงไป เวลามีงานก็นำมาเปิด อย่างตัวหมอลำอายุมาก แก่แล้วหลงๆลืมๆ จะลำก็ลำบาก เหนื่อย การเดินทางไปมาแสดงก็ลำบาก (ชินบัญช์ สุคันธวิภัติ, สัมภาษณ์, 21 กุมภาพันธ์ 2551)

จากการสัมภาษณ์อาจารย์ชินบัญช์ สุคันธวิภัติ ถึงการเพิ่มช่องทางผ่านพิธีกรรมและโอกาสในการแสดงลำพวน สรุปได้ว่า โอกาสและสถานที่ใหม่เป็นการขับลำพวนเพื่อผลิตซ้ำในรูปแบบเทปคาสเซตหรือซีดี เนื่องจากมีความสะดวกต่อการเดินทางของหมอลำที่มีอายุมากแล้ว ส่วนผู้นำชุมชนไทยพวนอีกท่านหนึ่งได้กล่าวถึงประเด็นเดียวกัน ดังนี้

> อย่างงานศพบางงานก็จะมีหมอลำมาแสดง คนก็ชอบแต่จะเป็นคนอายุกลางคนขึ้นไป เป็นคนรุ่นเก่า อย่างในปัจจุบันเวลามีงานศพ หลังจากพระสวดอภิธรรมแล้วก็ใช้เครื่องโทรทัศน์เอาซีดีอยากดูการแสดงลิเก เปิดได้เลยเมื่อก่อนมันไม่มีตรงนี้ ก็ใช้หมอลำพวนเป็นการแสดง อยู่เป็นเพื่อนศพ. . .ความมีจิตสำนึกของความเป็นคนพวนลดลง คนไม่มีความสนใจ อะไรมันก็ยาก จะไปจัดจะไปเล่นอะไรมันก็ยาก ถ้าพูดกันตามหลักจริงๆ แนวโน้มไปทางนั้น เราก็พยายามอนุรักษ์ไว้ เช่น มีคนมาเยี่ยมสภาวัฒนธรรมเราก็มีการแสดงตรงนี้ (วินัย ปิดทองคำ, สัมภาษณ์, 19 พฤษภาคม 2551)

จากการสัมภาษณ์คุณวินัย ปิดทองคำ ถึงการเพิ่มช่องทางผ่านพิธีกรรมและโอกาสในการแสดงลำพวน สรุปได้ว่า งานพิธีกรรมของชาวไทยพวนปัจจุบัน มักเสนอลำพวนในรูปแบบของเทปหรือซีดี และโอกาสในการแสดงนั้นเป็นการแสดงเมื่อมีผู้คนจากภายนอกเข้ามาเยี่ยมชมวิถีชีวิตของคนพวนในชุมชนผ่านสภาวัฒนธรรมไทยพวนเท่านั้นเอง ด้านเยาวชนชาวไทยพวนได้กล่าวถึงการเพิ่มช่องทางผ่านพิธีกรรมและโอกาสในการแสดงลำพวน ดังนี้

> ความจริงยังมีเพื่อนๆ รุ่นผมที่ลำพวนได้อยู่อีก 6-7 คน แต่อยู่คนละหมู่บ้านกัน บางคนก็เข้ามาเรียนกรุงเทพแล้ว เค้าก็ลำพวนได้ดีเก่ง มีงานอะไรก็ขึ้นลำ เช่นงานกำฟ้า งานโรงเรียน แต่ในอำเภอบ้านหมี่นี่มีผมคนเดียวที่ไปขึ้นอ้อ ยกครูกับหมอลำสมบท คนอื่นๆ ก็ฝึกร้องกันเองไม่ได้ไปเอาอ้อ (วรรณศิริ ศิริพันธุ์, สัมภาษณ์, 31 พฤษภาคม 2551)

จากการสัมภาษณ์นายวรรณศิริ ศิริพันธุ์ ถึงการเพิ่มช่องทางผ่านพิธีกรรมและโอกาสในการแสดงลำพวน สรุปได้ว่า ปัจจุบันงานลำพวนมักถูกนำมาแสดงในงานกำฟ้าและการแสดงที่โรงเรียน และเด็กรุ่นใหม่ที่สนใจลำพวนจะอยู่คนละหมู่บ้านกันจึงทำให้ขาดการสร้างเครือข่ายขึ้น

ดังนั้น สามารถสรุปได้ว่าการสืบทอดและการเพิ่มช่องทางและโอกาสในการแสดงลำพวนนั้น ถูกปรับเปลี่ยนรูปแบบไปจากการขับลำพวนสดๆ ชมลำพวนสดๆ เป็นการบันทึกลงเทปหรือแผ่นซีดี แล้วนำไปเปิดหรือเผยแพร่ในโดยการออกอากาศทางสถานีวิทยุ และการจัดแสดงในรูปแบบการสาธิตเมื่อมีบุคคลจากภายนอกชุมชนเข้ามาเยี่ยมชมวิธีชีวิต รวมไปถึงการแสดงในโรงเรียนของเด็กและเยาวชนชาวไทยพวนบ้างเล็กน้อย แต่อย่างไรก็ตามช่องทางการสื่อสารหรือพื้นที่ในการแสดงลำพวนในรูปแบบใหม่นี้อาจช่วยเก็บรักษาการแสดงลำพวนไว้ได้ แต่ไม่สามารถสร้างศิลปินรุ่นใหม่ให้เกิดขึ้นได้ เนื่องจากโดยสถานภาพของสื่อใหม่ๆ เหล่านี้ อาจไม่ใช่สื่อที่ชุมชนมีต้นทุนในการบริหารจัดการอย่างแท้จริง

4. แนวทางการสืบทอดผู้รับสาร หรือกลุ่มผู้ชม ผู้ฟัง

ในปัจจุบันผู้ที่ชื่นชอบและต้องการชมลำพวนนั้นมีอยู่พอสมควร แต่เป็นพอผู้ชม ผู้ฟังรุ่นเก่า ซึ่งมีอายุเลยวัยกลางคนไปแล้วยังมีความนิยมและต้องชมการลำพวนอยู่ และผู้ชมกลุ่มนี้บางคนยังมีความสามารถในการขับลำพวนได้เป็นอย่างดี เพียงแต่เป็นเพียงหมอลำสมัครเล่นเท่านั้น ไม่ได้เป็นหมอลำอาชีพ สำหรับผู้ชม ผู้ฟัง รุ่นใหม่ ซึ่งสามารถที่จะพัฒนาไปสู่การเป็นหมอลำ หมอแคน ในอนาคตได้ กลับไม่มีความเข้าใจในภาษาพวน จึงฟังการขับลำพวนไม่รู้เรื่อง ไม่เข้าใจความหมาย ทำให้ไม่สนใจชมลำพวน ผู้ชม ผู้ฟัง กลุ่มนี้จึงมีน้อยมาก ซึ่งจึงจำเป็นต้องหาแนวทางในการสร้างผู้ชม/ผู้ดูรุ่นใหม่ ตามคำให้การสัมภาษณ์ของหมอลำพวน ดังนี้

> ทุกวันนี้ก็ยังมีคนอยากฟังเราอยู่ ผู้เฒ่า ผู้แก่ แต่ไม่มีคนเรียน คนฝึก เค้าก็อยาก ฟังอยู่ก็มีแต่คนแก่อย่างเรา คนหนุ่มคนสาวไม่ค่อยฟัง ผู้ชอบก็มี ไปลำแถวบ้านกล้วย คนหนุ่ม คนสาวก็มาฟังเป็นบางคน คนที่ฟังรู้เรื่องก็ชอบใจ สมัยใหม่ไม่มีคนพูดพวน

ฟังรู้เรื่องแต่พูดไม่ได้ ไม่มีเพื่อนจะพูด (สมบท ศรีสุพรรณ, สัมภาษณ์, 21 กุมภาพันธ์ 2551)

จากการสัมภาษณ์แม่สมบท ศรีสุพรรณ ถึงการสืบทอดผู้ชม ผู้ฟังในการแสดงลำพวน สรุปได้ว่า มีคนสนใจฟังอยู่แต่เป็นกลุ่มผู้ชม ผู้ฟังรุ่นเก่า (ที่ส่วนหนึ่งมาเรียนลำพวนเพื่อสืบทอดไว้) แต่สำหรับผู้ชม/ผู้ฟังรุ่นใหม่นั้นไม่ค่อยมีเนื่องจากฟังภาษาพวนไม่รู้เรื่อง และพูดภาษาพวนไม่ได้ จึงไม่ค่อยสนใจฟังลำพวน ดังนั้น การที่จะสืบทอดกลุ่มผู้ชม ผู้ฟัง ลำพวนไว้ได้นั้นจะต้องสอนให้เด็กใช้ภาษาพวนและเข้าใจในความหมายของภาษาพวนเสียก่อน สำหรับผู้นำชุมชนไทยพวนได้กล่าวถึงการสืบทอดผู้ชม ผู้ฟัง ลำพวนไว้ ดังนี้

> คนยุคก่อนที่สนใจลำพวนเพราะว่าฟังรู้เรื่อง ไม่มีการละเล่นอื่นๆ ยกตัวอย่าง งานศพ ฐานะดีจะมีลิเก แต่ถ้าไม่มีจะจ้างหมอลำพวนมาลำ เด็กสมัยนี้พ่อแม่พยายามให้ลูกพูดภาษากลาง ลูกผมอยู่ข้างนอกแต่กลับมาก็พูดพวน กลุ่มเค้าก็พูดพวน แต่เวลาพูดกับคนอื่นก็พูดภาษากลาง อย่างนักเรียนประถม นักเรียนมัธยม พ่อแม่อยากให้พูดภาษากลาง แต่เวลาที่อยู่กับเพื่อนเค้าก็แอบพูดภาษาพวน มันกลับกันอย่างไร (สมคิด จูมทอง, สัมภาษณ์, 9 กุมภาพันธ์ 2551)

จากการสัมภาษณ์อาจารย์สมคิด จูมทอง ถึงการสืบทอดผู้ชม ผู้ฟังในการแสดงลำพวน สรุปได้ว่า จากความนิยมลำพวนในอดีตนั้นเนื่องมาจากคนพวนฟังภาษาพวนรู้เรื่องแต่เด็กในปัจจุบันพูดภาษากลาง ซึ่งไม่สามารถฟังและพูดภาษาพวนได้ จึงทำให้ฟังลำพวนไม่รู้เรื่อง สำหรับผู้นำชุมชนไทยพวนอีกท่านหนึ่งได้กล่าวถึงการสืบทอดผู้ชม ผู้ฟังลำพวน ดังนี้

> ภาษาไทยกลางเข้ามาเยอะ พ่อแม่บางคนเรียกลูก คุยกับลูกพูดไทยหมด ไม่มีการรณรงค์ที่จะอนุรักษ์ ภาษาตรงนี้ ค่อยๆ เริ่มที่จะเลือนหายไปแล้ว ความที่ยิ่งไม่รู้ภาษาการฟังลำพวนก็ยิ่งมีปัญหาใหญ่ ทำให้ไม่เข้าใจถึงลำพวนเลย แม้กระทั้งทำนองก็ไม่รู้ความเป็นมาของพวนไม่มีการสืบทอดภูมิปัญญาท้องเหล่านี้โรงเรียนก็ไม่มีสอนครูก็เป็นคนจากท้องถิ่นอื่นเข้ามาบ้าง (ชินบัญชี สุคันธวิภัติ, สัมภาษณ์, 21 กุมภาพันธ์ 2551)

จากการสัมภาษณ์อาจารย์ชินบัญชี สุคันธวิภัติ ถึงการสืบทอดผู้ชม ผู้ฟังในการแสดงลำพวน สรุปได้ว่า พ่อแม่ไม่สอนให้ลูกพูดภาษาพวนทำให้เด็กไม่เข้าใจความหมายของลำพวน ส่วนครูที่สอนอยู่ในโรงเรียนในชุมชนไทยพวนนั้นอาจเป็นครูจากพื้นที่อื่นที่มิใช่ไทยพวนจึงไม่สามารถสอนภาษาพวนได้ และผู้นำชุมชนไทยพวนอีกท่านหนึ่งได้กล่าวถึงประเด็นเดียวกันไว้ว่า

”มันอยู่ที่ความสนใจของแต่ละคนมากกว่า ถึงเราจะเปิดหมอลำให้ฟังตลอดถ้าเค้าไม่สนใจไม่เกิดประโยชน์ ใจต้องมาก่อน ภาษาพูดต้องได้ ต้องมีพื้นฐานเรื่องภาษามาก่อน บางทีเด็กอาจจะชอบแต่เราไม่ได้ค้นหาเลยยาก” (วินัย ปิดทองคำ, สัมภาษณ์, 19 พฤษภาคม 2551)

จากการสัมภาษณ์คุณวินัย ปิดทองคำ ถึงการสืบทอดผู้ชม ผู้ฟังในการแสดงลำพวน สรุปได้ว่า ขึ้นอยู่กับความสนใจ และทักษะการใช้ภาษาพวน ซึ่งมีความเห็นสอดคล้องกับเยาวชนไทพวนที่กล่าวว่า “ปัญหามันอยู่ที่ คนพวนไม่ปลูกฝังลูกหลานให้พูดภาษาพวนกัน เดี๋ยวนี้ไปโรงเรียนก็พูดไทย กลับมาบ้านก็พูดไทยอีก เดี๋ยวนี้ยิ่งมีอย่างอื่นน่าสนใจกว่าลำพวน ยิ่งทำให้เด็กพวนไม่สนใจลำพวน ผมว่ามันอยู่ที่ครอบครัวต้องปลูกฝังตั้งแต่เด็ก” (วรรณศิริ ศิริพันธุ์, สัมภาษณ์, 31 พฤษภาคม 2551)

จากการสัมภาษณ์นายวรรณศิริ ศิริพันธุ์ ถึงการสืบทอดผู้ชม ผู้ฟังในการแสดงลำพวน สรุปได้ว่า ขึ้นอยู่กับการปลูกฝังการใช้ภาษาพวนให้กับเด็ก ประกอบกับปัจจุบันมีสิ่งจูงใจอย่างอื่นร่วมด้วยจึงทำให้เด็กพวนไม่สนใจลำพวนเท่าที่ควร อย่างไรก็ตามจากการสัมภาษณ์ นายวรรณศิริ ศิริพันธุ์ ทำให้เห็นว่ายังพอมีเยาวชนไทยพวนในปัจจุบันที่ให้ความสนใจในการขับลำพวนอยู่บ้าง แต่อาจจะขาดการเสริมแรงหรือแรงจูงใจในการหันมาให้ความสำคัญต่อการขับลำพวนที่เพิ่มมากขึ้น ซึ่งแสดงถึงโอกาสที่จะอนุรักษ์และสืบทอดการขับลำพวนยังคงพอมีอยู่ในปัจจุบัน

ดังนั้น สรุปได้ว่าการสืบทอดกลุ่มผู้ชม ผู้ฟังลำพวนไว้ได้นั้นจะต้องสอนให้เด็กใช้ภาษาพวนและเข้าใจในความหมายของภาษาพวนเสียก่อน เนื่องจากในปัจจุบันเด็กไทยพวนไม่สามารถพูดภาษาพวนได้ อันเนื่องมาจากปัจจัยด้านครอบครัว การศึกษาในโรงเรียน หรือแม้แต่สื่ออื่นๆ ที่สามารถดึงดูดความสนใจได้มากกว่า จึงทำให้เด็กไทยพวนไม่สามารถรับฟังหรือชมลำพวนได้อย่างรู้เรื่องและเข้าใจ ซึ่งส่งผลต่อความสนใจและการให้ความสำคัญต่อลำพวน

5. การสืบทอดเรื่องบทบาทหน้าที่ของลำพวน

5.1 การขยายหน้าที่ในระดับบุคคล

จากการศึกษาพบว่าหน้าที่ของลำพวนในระดับปัจเจกบุคคลนั้นได้สูญหายและเริ่มคลี่คลายไปจากในอดีตมากขึ้น ดังนั้น จึงมีความจำเป็นต้องเพิ่มหน้าที่ในระดับนี้ของลำพวนให้กับชาวไทยพวนมากขึ้น โดยอาจเริ่มจากการปลูกฝังให้เกิดการใช้ภาษาไทยพวนในกลุ่มเด็กและเยาวชนไทยพวนในปัจจุบัน โดยใช้ครอบครัวหรือชุมชนเป็นฐานในการใช้ภาษาไทยพวนให้แพร่หลาย ตามคำให้การสัมภาษณ์ของผู้นำชุมชนไทยพวน ที่กล่าวว่า “คนรุ่นหลังเปลี่ยนไปเยอะ ตั้งแต่ปู่ย่าตายาย แม้แต่การสอนลูกให้พูดพวนน้อยมาก ยังสงสัยว่าต่อไปเด็กจะพูดพวนได้

หรือเปล่า (วินัย ปิดทองคำ, สัมภาษณ์, 19 พฤษภาคม 2551) และสำหรับเยาวชนชาวไทยพวนได้กล่าวถึงประเด็นเดี่ยวกันนี้ว่า “ปัญหามันอยู่ที่ คนพวนไม่ปลูกฝังลูกหลานให้พูดภาษาพวนกัน เดี๋ยวนี้ไปโรงเรียนก็พูดไทย กลับมาบ้านก็พูดไทยอีก เดี๋ยวนี้ยิ่งมีอย่างอื่นน่าสนใจกว่าลำพวน ยิ่งทำให้เด็กพวนไม่สนใจลำพวนเลย ผมว่ามันอยู่ที่ครอบครัวต้องปลูกฝังตั้งแต่เด็กๆ” (วรรณศิริ ศิริพันธุ์, สัมภาษณ์, 31 พฤษภาคม 2551)

จากการสัมภาษณ์ คุณวินัย ปิดทองคำ และนายวรรณศิริ ศิริพันธุ์ ถึงการทำหน้าที่ของลำพวนพบว่าการทำหน้าที่ของลำพวนในระดับปัจเจกบุคคล พบว่าได้รับผลกระทบมาจากปัญหาด้านการใช้ภาษาพวน ซึ่งเป็นภาษาในการสื่อสารระหว่างคนในครอบครัวที่ลดลงทำให้เด็กรุ่นใหม่พูดภาษาพวนไม่ได้ ไม่เข้าใจความหมายของสิ่งที่ถูกถ่ายทอดผ่านสื่อลำพวนจึงทำให้ลำพวนไม่สามารถทำหน้าที่ในระดับปัจเจกบุคคลได้

ดังนั้น สามารถสรุปได้ว่าในการขยายการหน้าที่ในระดับปัจเจกบุคคล ของลำพวนได้นั้น จำเป็นต้องสร้างให้เยาวชนเกิดทักษะการใช้ภาษาไทยพวนให้มากขึ้น โดยเริ่มจากครอบครัวเป็นฐานในการสอนลูกหลานในการใช้ภาษาไทยพวนในการสื่อสาร ซึ่งจุดเริ่มต้นนี้จะส่งผลให้ลำพวนสามารถขยายบทบาทหน้าที่ในระดับนี้ได้หลากหลายและง่ายขึ้น

5.2 การรักษาหน้าที่ในการแสดงถึงอัตลักษณ์ชาวไทยพวน

หน้าที่ซึ่งยังคงอยู่และสืบเนื่องมาตั้งแต่ในอดีต คือการหน้าที่ในการแสดงอัตลักษณ์ของชาวไทยพวน อำเภอบ้านหมี่ เพื่อใช้ในการต่อรองกับภายนอกที่จะเข้ามากระทบต่อชุมชน ตามคำให้การสัมภาษณ์ของผู้นำชุมชนไทยพวน ดังนี้

> ไทยพวนใช้แคนเป็นเอกลักษณ์ของการแสดงออกถึงความสนุกสนานร่าเริงครึกครื้น เศร้าโศกเสียใจ ออกมาในรูปของเสียงแคน ทำนองแคนที่เป่า เป็นดนตรีชิ้นเดียวที่อยู่ในวิถีชีวิตของคนพวน ประกอบกับการร่ายผญา. . .ลำพวนไม่เปลี่ยน ทุกคนยังนิยม แต่ผู้แสดงตัวแสดงล้มหายตายจาก ขาดการสืบทอดแต่หาคนแสดงไม่ได้ ลำบากตรงนี้ คนเป่าแคน คนลำ ผู้ที่มีความสามารถในเรื่องการขับลำนำหรือหมอลำ ผู้ที่มีความสามารถในการเป่าแคนพวน หรือหมอแคน มันไม่มี. . .ลำพวนแสดงถึงความเป็นคนพวนได้ชัดเจน ทั้งภาษา เป็นการละเล่น ในทางนันทนาการ ความสนุกสนานรื่นเริง เพียงหนึ่งเดียวของพวน ที่มีรูปแบบชัดเจน เป็นการขับลำนำกับเป่าแคนทำนองพวนเป็นนันทนาการอย่างเดียว (ชินบัญช์ สุคันธวิภัติ, สัมภาษณ์, 21 กุมภาพันธ์ 2551)

จากการสัมภาษณ์ อาจารย์ชินบัญช์ สุคันธวิภัติ ถึงการทำหน้าที่ของลำพวน ในระดับเครือญาติและชุมชน โดยเฉพาะด้านอัตลักษณ์ที่ใช้แสดงถึงความมีตัวตนของชาวไทยพวนแล้ว พบว่าหน้าที่ของลำพวนในด้านนี้ยังคงมีอยู่เช่นเดิมไม่เปลี่ยน ดังนั้น การทำหน้าที่ด้านอัตลักษณ์นี้จึงจำเป็นที่ชาวไทยพวนควรต้องรักษาไว้ให้มั่น และต้องพยายามสร้างพื้นที่ในรูปแบบใหม่ๆ ขึ้นเพื่อแสดงถึงอัตลักษณ์และความมีตัวตนภายใต้บริบททางสังคมในปัจจุบันให้เพิ่มมากขึ้น

5.3 การเพิ่มหน้าที่ใหม่ให้กับลำพวน

การทำหน้าที่มีความจำเป็นต่อสื่อพื้นบ้านทุกประเภท เนื่องจากหน้าที่เป็นเงื่อนไขปัจจัยหนึ่งของการดำรงอยู่ของสื่อพื้นบ้าน หากสื่อพื้นบ้านไม่สามารถทำหน้าที่แบบเดิมภายใต้บริบททางสังคมใหม่ได้แล้ว จึงควรมีการปรับ หรือเพิ่มหน้าที่ใหม่ให้กับสื่อนั้น สำหรับลำพวนจากการศึกษาแสดงให้เห็นว่าหน้าที่ส่วนใหญ่เป็นหน้าที่ที่สูญหาย และบางหน้าที่เริ่มคลี่คลายไป จึงมีความจำเป็นที่ลำพวนต้องเพิ่มหน้าที่ใหม่ที่เหมาะสมกับปัจจุบันเข้าไป ตามคำให้การสัมภาษณ์ของผู้นำชุมชนไทยพวน ซึ่งกล่าวว่า “สภาวัฒนธรรมจะจัดแสดงทุกครั้งเวลาที่มีคนเข้ามาเยี่ยม เราจะจัดแสดงการแต่งกายแบบไทยพวน จัดแสดงการสู่ขวัญ และการแสดงลำพวนทุกครั้งเมื่อมีคนมาเยี่ยม (วินัย ปิดทองคำ, สัมภาษณ์, 19 พฤษภาคม 2551)

จากการสัมภาษณ์คุณวินัย ปิดทองคำ แสดงให้เห็นถึงหน้าที่ที่เพิ่มขึ้นใหม่ประการหนึ่งของลำพวน คือ หน้าที่ในการส่งเสริมการท่องเที่ยวในชุมชน ซึ่งหน้าที่นี้จัดเป็นพื้นที่อีกแห่งหนึ่งที่ชาวไทยพวนสามารถใช้ลำพวนแสดงให้เห็นถึงอัตลักษณ์และการดำรงอยู่ของชาติพันธุ์ให้ปรากฏต่อสายตาผู้อื่นที่เข้ามาเยี่ยมชมการดำเนินชีวิตของชาวไทยพวนในชุมชน แต่อย่างไรก็ตามการเพิ่มหน้าที่ใหม่ ให้กับลำพวนในลักษณะนี้จำเป็นต้องคำนึงถึงสิทธิของเจ้าของวัฒนธรรมด้วยว่ามีความเห็นที่สอดคล้องและต้องการเพิ่มหน้าที่นั้นขึ้นใหม่หรือไม่ และสำหรับการเพิ่มหน้าที่ตามที่กล่าวมาแล้วนั้น นอกจากชาวไทยพวนจำเป็นจะต้องมีทุนทางสังคมที่มากพอในการสร้างหน้าที่ใหม่ให้เกิดขึ้นด้วยตนเองแล้ว อาจยังจำเป็นต้องอาศัยหน่วยงาน องค์กร จากภายนอกที่เข้ามาช่วยส่งเสริมและสนับสนุนอย่างถูกทิศทางอีกด้วย

6. การใช้แรงเสริมจากภายนอก

จากการวิเคราะห์แนวทางการสืบทอดลำพวนตามองค์ประกอบของการสื่อสารในด้านหมอลำพวนและหมอแคนพวน รูปแบบการนำเสนอและเนื้อหา โอกาสและสถานที่ในการแสดงและผู้ชม ผู้ฟังลำพวน แล้วนั้น ทำให้เห็นแนวทางในการสืบทอดที่ยังไม่ชัดเจนนักซึ่งเป็นผลอันเนื่องมาจากขาดการสนับสนุนหรือแรงผลักดันจากภายนอก ตามข้อเสนอต่างๆ ที่ผู้เกี่ยวข้อง

ไม่ว่าจะเป็นหมอลำพวน ผู้นำชุมชนไทยพวน เยาวชนไทยพวน ซึ่งได้เสนอแนะไว้เพื่อเป็นรากฐานของการสืบทอดการขับลำพวนให้เกิดขึ้นในเวลาอันใกล้ต่อไป โดยหมอลำพวนได้กล่าวว่า “ชาวบ้านที่ฟังออกก็ว่าดี ฟังไม่ออกก็ไม่รู้เรื่อง ให้เด็กรู้ภาษาพวนถ้าไม่อย่างนั้นก็ไม่ได้เพราะไม่รู้ภาษาพวน ยากดึงลงมาไม่ได้ เรียนหนังสือก็พูดภาษาพวนไม่ได้แล้ว” (สมบท ศรีสุพรรณ, สัมภาษณ์, 21 กุมภาพันธ์ 2551)

จากการสัมภาษณ์แม่สมบท ศรีสุพรรณ ถึงข้อเสนอในการสนับสนุนการสืบทอดลำพวนนั้น พบว่า ถึงแม้แม่สมบทจะไม่ได้กล่าวอย่างชัดเจนถึงข้อเสนอ แต่สามารถสรุปได้ถึงความต้องการให้เด็กไทยพวนมีทักษะในการใช้ภาษาพวนในการสื่อสารจะช่วยให้เด็กไทยพวนในปัจจุบันเข้าในความหมายในลำพวนและเห็นความมากขึ้น ส่วนผู้นำชุมชนไทยพวนได้ให้ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการสืบทอดลำพวนไว้ดังนี้

> หมอลำสมบท ตอนนี้ถูกยึดผลงาน มีบางคนคิดว่าจะสงวนลิขสิทธิ์ ที่ทำเป็นแผ่นซีดีแล้วและถือเป็นลิขสิทธิ์ ที่จริงคิดว่าไม่ถูก น่าจะเผยแพร่เพราะเป็นภูมิปัญญาชาวบ้าน ซึ่งไม่ใช่คนอื่นเป็นลูกหลานคนพวนที่คิดคนละแบบกัน วัฒนธรรมพื้นบ้านถ้ายิ่งมีลิขสิทธิ์ก็จะยิ่งหายไป ครั้งหนึ่งชมรมไทยพวนที่กรุงเทพ นำพวนออกรายการวิทยุ ต้องการจะเก็บลำพวนของแต่ละจังหวัด และหาผู้สนับสนุนในการเผยแพร่แต่ติดปัญหาเรื่องลิขสิทธิ์ เด็กสมัยนี้พ่อแม่พยายามให้ลูกพูดภาษากลาง ลูกผมอยู่ข้างนอกแต่กลับมาก็พูดพวน กลุ่มเค้าก็พูดพวน แต่เวลาพูดกับคนอื่นก็พูดภาษากลาง อย่างนักเรียนประถม นักเรียนมัธยม พ่อแม่อยากให้พูดภาษากลาง แต่เวลาที่อยู่กับเพื่อนเค้าก็แอบพูดภาษาพวน มันกลับกันอย่างไร เดี๋ยวนี้ตั้งแต่มีชมรมไทยพวน มีมูลนิธิไทยพวน มีผ้าป่า ไปสังสรรค์กัน ก็เกิดความภาคภูมิใจ (สมคิด จูมทอง, สัมภาษณ์, 9 กุมภาพันธ์ 2551)

จากการสัมภาษณ์อาจารย์สมคิด จูมทอง ถึงข้อเสนอในการสนับสนุนการสืบทอดลำพวนนั้น พบว่า อาจารย์สมคิดได้มีข้อเสนอ 2 ประเด็น คือ เรื่องลิขสิทธิ์ในการเผยแพร่ ผลิตซ้ำซีดีหรือเทปการขับลำพวน ที่มองว่าไม่ควรมีการจดลิขสิทธิ์สำหรับภูมิปัญญาที่จำเป็นต้องอนุรักษ์สืบทอดไว้ เพราะเห็นว่าการจดลิขสิทธิ์ยิ่งจะเป็นการทำให้ภูมิปัญญานั้น สูญหายไปเนื่องจากติดปัญหาด้านการเผยแพร่

อีกประเด็นหนึ่ง คือ เรื่องการใช้ภาษาพวนของเด็กไทยพวนใน อำเภอบ้านหมี่นั้นได้รับอิทธิพลจากภาษาไทยภาคกลางทำให้เด็กพูดพวนได้น้อยลง ซึ่งส่งผลโดยตรงต่อการเป็นหมอ

ลำพวนหรือผู้ชม ผู้ฟังลำพวน ที่ต้องมีการใช้ภาษาพวนและสามารถเข้าใจในความหมายได้เป็นอย่างดี สำหรับผู้นำชุมชนไทยพวนอีกท่านหนึ่งได้กล่าวถึงแนวทางในการสืบทอดลำพวนไว้ดังนี้

> เงินในการที่จะส่งเสริมสนับสนุนให้ทุนจ้างผู้รู้ ระดมกันจริงๆ จังๆ ให้เป็นเรื่องเป็นราว กระตุ้นให้มีการสืบทอดให้มีการประกวดแข่งขันจัดกิจกรรมตรงนี้ขึ้นมา ปัจจุบันปัญหาเรื่องเศรษฐกิจ การส่งเสริมฟื้นฟูอะไรก็ตาม การสืบทอดอะไรก็ตาม เงินเป็นปัจจัยหลัก สำคัญที่สุดที่จะสร้างให้เกิดแรงจูงใจให้เค้ามา ไม่ได้เกิดจากการรักโดยจิตใจ มันเป็นการยาก ถ้ามีปัจจัยส่งเสริมระดมเงินทุนขึ้นมา โดยชมรมสมาคมองค์กรท้องถิ่นเห็นความสำคัญจัดงบประมาณเข้ามา จัดการประกวดการแข่งขันรับสมัครเรียน ต้องอำนวยความสะดวกให้เค้าทุกเรื่อง อยากจะปลูกฝัง กระตุ้นให้เค้าเกิดแรงจูงใจอยากให้เรียน แล้วอะไรคือตัวกระตุ้น (ชินบัญชั สุคันธวิภัติ,สัมภาษณ์, 21 กุมภาพันธ์2551)

จากการสัมภาษณ์อาจารย์ชินบัญชั สุคันธวิภัติ ถึงข้อเสนอในการสนับสนุนและการสืบทอดลำพวนนั้น พบว่า ควรให้ความสำคัญในประเด็นเรื่องความต้องการงบประมาณในการสนับสนุนกิจกรรมต่างๆ ที่ส่งเสริม อนุรักษ์ ลำพวน ในอำเภอบ้านหมี่ โดยเน้นบทบาทการสนับสนุนจากสมาคมหรือองค์กรส่วนท้องถิ่น และผู้นำชุมชนไทยพวนอีกท่านหนึ่งได้กล่าวถึงประเด็นเดียวกัน ดังนี้

> ครูที่สำคัญที่สุดคือคนเลี้ยง ปู่ย่า ตายาย ถ้าจะให้เอาหลักสูตรเข้าไปในโรงเรียนมันไม่ได้เพราะหลักสูตรตรงนี้ไปสอบไม่ได้ เป็นการที่เราต้องรักษาของเราไว้เอง อย่างบางคนคุยว่า อบต. น่าจะเอาไปเป็นหลักสูตรที่โรงเรียนเอาไปสอน ผมว่าแม้แต่ครูยังไม่สนใจเลย ถามว่าครูลำพวนเป็นไหม เค้าจะชวนไปให้รุ่นเด็กเรียน ไม่ถูกแต่ต้องให้รุ่นครูเป็นผู้เรียนต่อจากผม ไม่ใช่ให้เด็กอายุ 15 -20 มาให้เรียน เพราะเค้าจะต้องไปเรียนอย่างอื่นในการประกอบอาชีพ รู้ว่าดีแต่ถามว่าให้ตัวเองเอาไหม ไม่เอามันก็ยาก (วินัย ปิดทองคำ, สัมภาษณ์, 19 พฤษภาคม 2551)

จากการสัมภาษณ์ คุณวินัย ปิดทองคำถึงข้อเสนอในการสนับสนุน การสืบทอดลำพวนนั้น พบว่า คุณวินัย ได้เสนอประเด็นเรื่องการปลูกฝังเรื่องภาษาพวนจากครอบครัว และอีกประการหนึ่งคือ การเสนอให้ฝึกหรือสร้างผู้สืบทอดในระดับวัยกลางคนเสียก่อน ไม่ใช่ในวันเด็กเนื่องจากในวัยนี้ต้องเรียนรู้เพื่อประกอบกอบอาชีพก่อน ด้านเยาวชนไทยไทยพวนได้ให้ข้อเสนอในการสนับสนุน การสืบทอดลำพวน ดังนี้

ผมอยู่ในครอบครัวที่ปลูกฝังให้มีความเป็นพวนมาตั้งแต่เด็ก อยู่กับคนแก่ พูดภาษาพวน ฟังภาษาพวน เวลาอยู่โรงเรียนถ้าเพื่อนคนไหนที่เป็นพวนเราก็พูดพวนกับเค้า แต่ถ้าเป็นคนไทยก็พูดภาษากลาง แต่ส่วนใหญ่โรงเรียนที่ผมเรียนตอนมัธยม คือ โรงเรียนปิยะบุตร์ ก็มีแต่เด็กพวนเรียนเยอะ กลับจากโรงเรียนก็พูดพวนเป็นเรื่องปกติ ปัญหามันอยู่ที่ คนพวนไม่ปลูกฝังลูกหลานให้พูดภาษาพวนกัน เดี๋ยวนี้ไปโรงเรียนก็พูดไทย กลับมาบ้านก็พูดไทยอีก ยิ่งมีอย่างอื่นน่าสนใจกว่าลำพวน ยิ่งทำให้เด็กพวนไม่สนใจลำพวนเลย ผมว่ามันอยู่ที่ครอบครัวต้องปลูกฝังตั้งแต่เด็กๆ การส่งเสริมหรืออนุรักษ์ลำพวนไว้นี่ ผมคิดว่ามันต้องมี 3 อย่างด้วยกัน คือ ครอบครัว โรงเรียน ชุมชน ครอบครัวต้องหัดให้ลูกตัวเองพูดภาษาพวน ต้องปลูกฝังภาษาพวนให้เด็ก โรงเรียนจะต้องจัดลำพวนไว้ในวิชาเลือก ให้เด็กไทยพวนได้เลือกเรียนหาผู้ใหญ่ที่ลำเป็นมาสอนให้ และชุมชนต้องจัดให้มีลำพวนในทุกๆ งานของชาวพวน (วรรณศิริ ศิริพันธุ์, สัมภาษณ์, 31 พฤษภาคม 2551)

จากการสัมภาษณ์ นายวรรณศิริ ศิริพันธุ์ ถึงข้อเสนอในการสนับสนุน การสืบทอดลำพวนนั้น พบว่า วรรณศิริ ได้มีข้อเสนอใน 3 ประเด็น ได้แก่ การปลูกฝังให้เด็กและเยาวชนไทยพวนได้พูดภาษาพวนได้โดยผ่านกระบวนการปลูกฝัง รวมถึงการส่งเสริมให้มีการจัดการเรียนการสอนลำพวนในโรงเรียน ภายชุมชน ตลอดจนชุมชนต้องให้ความร่วมมือในการสนับการจัดกิจกรรมที่ช่วยส่งเสริมการอนุรักษ์ละสืบทอดลำพวน

ดังนั้น จากการสรุปข้อเสนอในการสนับสนุนและความร่วมมือจากฝ่ายต่างๆ พบว่ามีข้อเสนอต่อการสืบทอดลำพวน ในอำเภอบ้านหมี่ ใน 3 ด้าน ดังนี้

1) ด้านครอบครัว ต้องมีการปลูกฝังลูกหลานเยาวชนไทยพวนให้มีทักษะในการใช้และความเข้าใจในภาษาพวนได้เป็นอย่างดี เพราะภาษาพวนคือการแสดงถึงอัตลักษณ์ที่โดดเด่นของชาวไทยพวน

2) ด้านสถานศึกษา โดยสถานศึกษาในชุมชนต้องให้การสนับสนุน ในรูปแบบต่างๆ เช่น การจัดกิจกรรมที่เกี่ยวการสืบทอดลำพวนในสถานศึกษา เช่น การประกวดขับลำพวน เป็นต้น และเพื่อความยั่งยืนโรงเรียนในชุมชนควรมีบทบาทในการสอนภาษาพวนให้กับเด็กไทยพวนด้วย

3) ด้านชุมชน ชมรมไทยพวน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องโดยต้องเข้ามามีบทบาทในการสนับสนุนการจัดกิจกรรมต่างๆ ของชาวไทยพวน ทั้งในเรื่องการให้งบประมาณ การอำนวยความสะดวก การจัดการศึกษาร่วมกันระหว่างโรงเรียนกับชุมชน เป็นต้น

สรุป

จากการศึกษาถึงการสืบทอดลำพวนตามองค์ประกอบต่างๆ ทางการสื่อสาร ทั้งในด้านหมอลำ หมอแคน รูปแบบและเนื้อหา พิธีกรรมและโอกาสในการแสดง ตลอดจนผู้ชม ผู้ฟังลำพวนแล้ว พบว่า ชาวไทยพวน อำเภอบ้านหมี่ มีความพยายามที่จะสืบทอดลำพวนอยู่อย่างต่อเนื่อง เพียงแต่ยังไม่มีการกำหนดรูปแบบหรือแนวทางในการสืบทอดอย่างเป็นทางการ ไม่ว่าจะเป็นการสืบทอดตัวหมอลำพวนหรือหมอแคนพวน ที่ทั้งตัวศิลปินเองหรือผู้นำชุมชนได้เห็นถึงความสำคัญและพยายามจัดกิจกรรมต่างๆ ขึ้นเพื่อสนับสนุนการสร้างหมอลำและหมอแคนรุ่นใหม่ เช่น การจัดประกวดสำหรับเด็กในโรงเรียน การให้ค่าจ้างรางวัลสำหรับเด็กไทยพวนที่สนใจขับลำพวน แต่จะเห็นได้ว่ากระบวนการต่างๆ ดังกล่าวนั้น ไม่สามารถดำเนินต่อไปได้อย่างต่อเนื่อง อันอาจอันเนื่องมาจากไม่มีงบประมาณในการสนับสนุน ไม่มีบุคลากรที่จะผลักดันกิจกรรมต่างๆ ให้ดำเนินไปด้วยความสะดวก ทำให้การสืบทอดหมอลำและหมอแคนของชาวไทยพวน อำเภอบ้านหมี่ ต้องหยุดชะงักลง ซึ่งขณะที่หมอลำและหมอแคนมืออาชีพยังมีความพร้อมและศักยภาพ รวมถึงความตั้งใจในการถ่ายทอดวิชาความรู้ก็ตาม แต่กลับไม่มีเด็กและเยาวชนรุ่นใหม่สนใจเรียนรู้การขับลำพวน

ส่วนในการสืบทอดรูปแบบและเนื้อหาของลำพวนนั้น พบว่า หมอลำและผู้นำชุมชนตลอดจนเยาวชนไทยพวนอำเภอบ้านหมี่ เห็นว่าสามารถปรับรูปแบบให้เหมาะสมกับสภาพในปัจจุบันได้บ้าง แต่จำเป็นต้องคงคุณค่าของภาษาที่ต้องใช้ภาษาพวนเท่านั้น และคุณค่าทางภาษา วรรณศิลป์ที่จำเป็นต้องใช้ภาษาพวน และขับในทำนองพวนที่มีความช้า ประกอบด้วยเสียงแคนพวน อันเป็นลักษณะเฉพาะซึ่งแสดงถึงอัตลักษณ์ของชาวพวนในการดำเนินชีวิตอย่างเรียบง่าย ส่วนองค์ประกอบด้านอื่นๆ ได้มีความพยายามที่จะปรับรูปแบบให้มีความหลากหลายมากขึ้น เช่น การประยุกต์ให้คล้ายคลึงกับลิเกลาว เป็นต้น นอกจากนี้ ยังเห็นว่าเนื้อหาที่ใช้ลำนั้นสามารถปรับเปลี่ยนได้ตามบริบทและความต้องการของหมอลำในการขับลำพวนประเภทลำด้น ซึ่งสามารถทำได้โดยทอดแทรกเนื้อหาให้เข้ากับชีวิตประจำวัน นอกจากนี้ ด้านการแต่งกายนั้นเป็นสิ่งที่สามารถปรับให้เข้ากับสภาพในปัจจุบันหรือใส่เครื่องแต่งกายที่มีความงดงามได้ตามความเหมาะสม

สำหรับช่องทางหรือพิธีกรรม โอกาสในการแสดงลำพวนนั้น ซึ่งจากแต่เดิมลำพวนสามารถแสดงได้ทุกที่ ทุกงานประเพณี ถึงแม้ในระยะหลังลำพวนจะลดบทบาทลงในแง่การเป็นส่วนหนึ่งของพิธีกรรมต่างๆ แต่หมอลำพวน และผู้นำชุมชนไทยพวน ได้พยายามสร้างพื้นที่หรือช่องทางใหม่ให้กับลำพวน โดยไม่จำเป็นต้องมีการนำเสนอผ่านพิธีกรรมทางศาสนาหรือวัฒนธรรม

ประเพณี แต่เป็นการเพิ่มเวทีและโอกาสให้กับลำพวนตามความเหมาะสมกับสภาพในปัจจุบัน เช่น การบันทึกเสียงลงเทปคาสเซต หรือซีดี การนำลำพวนไปเปิดออกอากาศทางสถานีวิทยุ หรือแม้แต่การเปิดพื้นที่ใหม่เช่นการจัดแสดงในศูนย์การค้า หรือสภาวัฒนธรรมไทยพวนในชุมชนไทยพวนต่างๆ ของอำเภอบ้านหมี่ ซึ่งจัดเป็นโอกาสและสถานที่ใหม่ที่ลำพวนสามารถเข้าไปสร้างสีสันแต่อาจจะมิใช่บทบาทดังเช่นเดิม แต่เป็นการแสดงถึงการมีตัวตนอยู่จริงของลำพวนผ่านวาระและโอกาสที่จัดขึ้นในสภาพปัจจุบันเท่านั้น

การสืบทอดลำพวนในประการสุดท้ายซึ่งเป็นมิติที่มีความสำคัญมาก ในกระบวนการสื่อสาร ซึ่งหมายถึงผู้รับสารซึ่งเป็นผู้ชม ผู้ฟังลำพวน โดยในมิตินี้เป็นความยากลำบากในการสืบทอดมากที่สุดของกระบวนการสื่อสาร อันเนื่องมาจากปัจจุบันมีเพียงผู้รับสารที่เป็นคนที่มีอายุเลยวัยกลางคนไปแล้วเท่านั้นที่ยังคงมีความคุ้นเคย และชื่นชอบการขับลำพวนอยู่ แต่ผู้รับสารกลุ่มที่สำคัญที่สุดผู้ซึ่งสามารถจะมีการพัฒนาการเป็นหมอลำหรือหมอแคนในอนาคตนั้น กลับหดตัวลงอย่างรวดเร็ว และโอกาสในการสืบทอดให้เกิดขึ้นได้อย่างรวดเร็วในปัจจุบันเป็นสิ่งที่ยาก เนื่องจากประสบปัญหาเรื่อง เด็กชาวไทยพวนไม่พูดภาษาพวน จึงทำให้ไม่เข้าใจความหมายของลำพวน ไม่สามารถสื่อสารด้วยภาษาพวนได้อย่างเข้าใจ อันส่งผลให้ไม่เกิดความสนใจลำพวนในที่สุด ซึ่งการที่เด็กไทยพวน อำเภอบ้านหมี่ พูดภาษาไทยพวนลดลงเป็นผลมาจากการปลูกฝังของคนในครอบครัว ที่ควรริเริ่มและให้ความสำคัญกับการใช้ภาษาพวนของเด็กในระดับครัวเรือนด้วยการปลูกฝังตั้งแต่เยาว์วัย

ในด้านการทำหน้าที่ของลำพวนนั้น จำเป็นต้องขยายหน้าที่ของลำพวนในระดับปัจเจกบุคคลให้มากขึ้น โดยเฉพาะหน้าที่ซึ่งเกิดมาจากการใช้ภาษาในการสื่อสารเนื่องจากการขับลำพวนนั้นต้องใช้ภาษาพวน ผู้ที่สามารถฟังลำพวนหรือขับลำพวนได้จำเป็นต้องมีทักษะด้านภาษาพวน ซึ่งจำเป็นต้องเริ่มจากการให้ความสำคัญต่อการใช้ภาษาไทยพวนภายในครอบครัวชาวไทยพวนเสียก่อน จึงจะสามารถทำให้หน้าที่ในระดับปัจเจกบุคคลหน้าที่อื่นๆ ฟื้นคืนกลับมาได้ตลอดจนการรักษาหน้าที่ในการแสดงอัตลักษณ์ ของชาวไทยพวนที่มีมาแต่เดิมให้คงอยู่ไว้ต่อไป ซึ่งโดยสื่อลำพวนแล้วมีความอนุรักษ์นิยมสูง หากยังคงให้ความสำคัญกับองค์ประกอบต่างๆ โดยเฉพาะส่วนที่เป็นจิตวิญญาณ และแก่นของลำพวน เช่น ภาษา คุณค่า และความหมายไว้ได้แล้ว หน้าที่ในการแสดงถึงอัตลักษณ์ที่จะช่วยเป็นเครื่องต่อรองกับภายนอกนั้น ก็จะยังคงทำให้ลำพวนยังคงมีอยู่ และแสดงถึงการมีตัวตนของชาวไทยพวนต่อไป นอกจากนี้ เมื่อหน้าที่ต่างๆ ของลำพวนตั้งแต่ในอดีตได้สูญหาย และคลี่คลายไป จึงจำเป็นต้องเพิ่มหรือสร้างหน้าที่ใหม่ๆ ให้กับลำพวน เนื่องจากหน้าที่จะเป็นปัจจัยสำคัญประการหนึ่งในการแสดงถึงความอยู่รอดของลำพวน

ทั้งนี้ การเพิ่มหน้าที่ใหม่ๆ ให้กับลำพวนนั้น จำเป็นต้องคำนึงถึงหลักสิทธิ์ของเจ้าของวัฒนธรรมด้วยและหากได้รับการสนับสนุน ส่งเสริม ในการสร้างหน้าที่ใหม่ของลำพวนจากหน่วยงานหรือองค์กรภายนอกแล้ว ก็นับเป็นแรงหนุนสำคัญที่จะช่วยให้ชาวไทยพวนมีกำลังใจในการต่อรอง ต่อสู้กับแรงผลักภายนอก และแสดงถึงการมีตัวตนของชาติพันธุ์ไทยพวน ผ่านสื่อลำพวนต่อไป

ดังจะเห็นแล้วว่าการสืบทอดลำพวนโดยเฉพาะปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับมนุษย์นั่นคือ ผู้ส่งสารในฐานะหมอลำและหมอแคน และผู้รับสารในฐานะผู้ชม ผู้ฟัง มีความยากลำบากต่อการสืบทอด อันเป็นผลมาจากทักษะการใช้ภาษาพวนของเด็กชาวไทยพวน อำเภอบ้านหมี่ ที่มีความเข้มข้นลดลง ซึ่งเป็นผลมาจากการขาดการปลูกฝังเรื่องนี้ภายในครอบครัว จึงทำให้เป็นอุปสรรคต่อการเรียนรู้ และการสร้างความสนใจต่อเด็กและเยาวชน ในการเข้ามาเป็นผู้ชม ผู้ฟัง รุ่นใหม่ ที่เป็นพื้นฐานของการก้าวเข้าสู้การเป็นหมอลำหรือหมอแคนด้วยตนเองในอนาคต ถึงแม้ลำพวนจะสามารถปรับรูปแบบของการนำเสนอหรือโอกาสในการแสดง ได้บางในอย่างที่ควรจะมีความสอดคล้องกับสังคมในปัจจุบัน เช่น การแต่งกายที่สวยงามดึงดูดผู้ชม การผลิตซ้ำหรือบันทึกลงในแผ่นซีดี แต่ปัจจัยเรื่องผู้ส่งสาร และผู้รับสาร เป็นองค์ประกอบที่สำคัญอย่างยิ่ง รวมไปถึงการทำหน้าที่ในระดับต่างๆ และในลักษณะต่างๆ ของลำพวนที่จะช่วยเสริมพลังให้ลำพวนยังคงอยู่ในชุมชนไทยพวน ด้วยการสนับสนุนและการขอความร่วมมือจากแหล่งต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นด้านครอบครัวชาวไทยพวน ต้องมีการปลูกฝังลูกหลานเยาวชนไทยพวนให้มีทักษะในการใช้และความเข้าใจในภาษาพวนได้เป็นอย่างดี เพราะภาษาพวนคือการแสดงถึงอัตลักษณ์ที่โดดเด่นของชาวไทยพวน ด้านสถานศึกษา โดยสถานศึกษาในชุมชนต้องให้การสนับสนุน ในรูปแบบต่างๆ เช่น การจัดกิจกรรมที่เกี่ยวการสืบทอดลำพวนในสถานศึกษา เช่น การประกวดขับลำพวน เป็นต้น และเพื่อความยั่งยืนโรงเรียนในชุมชนควรมีบทบาทในการสอนภาษาพวนให้กับเด็กไทยพวนด้วย และชมรมไทยพวน และหน่วยงานรัฐที่เกี่ยวข้องต้องเข้ามามีบทบาทในการสนับสนุนการจัดกิจกรรมต่างๆ ของชาวไทยพวน ทั้งในเรื่องการให้งบประมาณ การอำนวยความสะดวก การจัดการศึกษาร่วมกันระหว่างโรงเรียนกับชุมชน เป็นต้น